DOMINIK BORATYN ▶▶

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2335-7515>**Różne oblicza bezpieczeństwa**

[recenzja książki *Państwo w obliczu współczesnych wyzwań. O cyberbezpieczeństwie i innych zagrożeniach na przykładzie wybranych państw azjatyckich*]

Different faces of security

[book review *Państwo w obliczu współczesnych wyzwań. O cyberbezpieczeństwie i innych zagrożeniach na przykładzie wybranych państw azjatyckich*]

Разные стороны безопасности

[рецензия книги *Państwo w obliczu współczesnych wyzwań. O cyberbezpieczeństwie i innych zagrożeniach na przykładzie wybranych państw azjatyckich*]

Bezpieczeństwo jest jedną z naczelných potrzeb człowieka i jak słusznie zauważył Stanisław Koziej termin ten najczęściej definiuje się jako stan (osiągnięte poczucie bezpieczeństwa) lub proces (ciągłe działanie na rzecz zapewnienia poczucia bezpieczeństwa). Co więcej, potrzeba bezpieczeństwa przejawia się we wszystkich sferach aktywności człowieka, niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z wymiarem: międzynarodowym, narodowym, wewnętrznym, regionalnym czy lokalnym. W efekcie, analizując definicyjny charakter bezpieczeństwa, możemy mówić o bezpieczeństwie: militarnym, publicznym, ekonomicznym, społecznym, socjalnym, kulturowym, ekologicznym czy informatycznym (Koziej, 2011, s. 20). Warto zauważyć, że

w ostatnich latach badania naukowe nad poszczególnymi dziedzinami bezpieczeństwa doczekały się licznych publikacji naukowych. Wśród nich warto wymienić m.in. pozycje takie jak: *Polityka bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku* (2016), *Problemy bezpieczeństwa: perspektywy azjatyckie* (2018), *Social Security. Selected Aspects* (2018), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Polityka-Strategie-Interwencje* (2019), *Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa. Audyt wewnętrzny i kontrola zarządcza w jednostkach zhierarchizowanych i administracji publicznej* (2019) czy *Bezpieczeństwo państwa-wybrane problemy. Relacje międzynarodowe-polityka zbrojeniowa-potencjał obronny* (2020). Nie da się ukryć, że liczba pozycji traktujących na temat poszczególnych dziedzin bezpieczeństwa jest znacznie większa, aczkolwiek wymienienie wszystkich publikacji byłoby niezwykle trudne. Warto zauważyć, że dokonując przeglądu bibliograficznego pozycji naukowych, które poruszają tematykę bezpieczeństwa, coraz więcej badań koncentruje się nad zagadnieniami bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni, tj. cyberbezpieczeństwa. Jedną z takich pozycji jest monografia pt. „Państwo w obliczu współczesnych wyzwań. O cyberbezpieczeństwie i innych zagrożeniach na przykładzie wybranych państw azjatyckich” pod redakcją Joanny Marszałek-Kawy, która ukazała się w 2020 r.

Monografia „Państwo w obliczu współczesnych wyzwań...” składa się z dziewięciu rozdziałów, którymi autorami, w większości, są pracownicy Akademii Sztuki Wojennej, ale także Uniwersytetu Opolskiego (Tadeusz Detyna) oraz Polskiej Akademii Nauk (Michał Bielecki). Na wstępie należy zauważyć, że prace T. Detyny oraz M. Bieleckiego nie odnoszą się do kwestii cyberbezpieczeństwa, ale badania zaprezentowane w ich publikacjach stanowią ciekawe uzupełnienie dla całej pozycji.

Publikację, pod redakcją Joanny Marszałek-Kawy, rozpoczyna artykuł Piotra Grochmalskiego pt. „Amerykańsko-chiński wyścig technologiczny w obszarze sztucznej inteligencji”. W pracy tej autor przeanalizował rywalizację Chińskiej Republiki Ludowej ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki w badaniach nad wdrożeniem oraz zastosowaniach sztucznej inteligencji. Jak słusznie zauważył P. Grochmalski, władze obydwu mocarstw mają świadomość, że państwo, które właściwie wykorzysta sztuczną inteligencję, uzyska przewagę międzynarodową nad innymi państwami (przeciwnikami). Co więcej, jak podaje autor artykułu, wyścig pomiędzy dwoma mocarstwami

potencjalnie może stanowić najbardziej niebezpieczny konflikt w historii świata. Broń autonomiczna zdestabilizuje obecny system geopolityczny, a niekontrolowany rozwój sztucznej superinteligencji może doprowadzić do katastrofy. Należy zauważyć, że coś, co jeszcze pół wieku temu (m.in. w filmie „Terminator” z 1984 r.) było wizją science-fiction, współcześnie stanowi realne zagrożenie. Tym bardziej należy pochwalić autora za podjęcie tej tematyki.

Kolejny artykuł pt. „Światowy Indeks Cyberbezpieczeństwa na przykładzie wybranych państw Azji i Oceanii”, którego autorką jest Monika Nowikowska porusza problematykę Światowego Indeksu Cyberbezpieczeństwa, czyli raportu (publikowanego przez Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny), który powszechnie uznaje się za najdokładniejszy ranking dojrzałości państw w zapewnianiu polityki cyberbezpieczeństwa. Jak słusznie wskazała M. Nowikowska, raport uwzględnia m.in.: kryteria prawne, techniczne i organizacyjne. Publikacja stanowi analizę wyników raportu dla trzech najwyżżej notowanych państw w regionie Azji i Pacyfiku, tj. Singapuru, Malezji oraz Australii. O wartości niniejszej publikacji świadczy to, że autorka podała konkretne działania, które zostały wdrożone przez poszczególne państwa azjatyckie, a których celem było i jest zapewnienie bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Jednocześnie wskazane przykłady mogą stanowić inspirację dla innych państw, które są niżej notowane w omawianym rankingu.

Autorką rozdziału pt. „Cyberbezpieczeństwo Australii. Wybrane aspekty strategiczne” jest Katarzyna Badźmirowska-Masłowska z Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. Artykuł stanowi wprowadzenie do problematyki cyberbezpieczeństwa w Australii. Należy zgodzić się z autorką, że prezentowane w nim treści wymagają dalszych oraz pogłębionych badań i analiz. Nie zmienia to jednak faktu, że artykuł odnosi się do stosunkowo nowych kwestii, które uprzednio nie były przedmiotem analizy przez rodzimych badaczy. Co więcej, artykuł stanowi swego rodzaju uzupełnienie dla tekstu „Światowy Indeks Cyberbezpieczeństwa...”, w którym jednym z omawianych państw była Australia, która znajduje się na trzecim miejscu wśród państw Azji i Pacyfiku pod względem dojrzałości w zapewnieniu polityki bezpieczeństwa.

Następnym artykułem w recenzowanej monografii jest publikacja pt. „System prawny cyberbezpieczeństwa w Rosji – charakterystyka”, którego

autorką jest Katarzyna Chałubińska-Jentkiewicz. Badaczka z powodzeniem dokonała analizy regulacji aktów prawnych związanych z cyberbezpieczeństwem na poziomie strategicznym w Federacji Rosyjskiej. Co więcej, K. Chałubińska-Jentkiewicz słusznie podkreśliła, że problematyka bezpieczeństwa (w tym bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni) coraz częściej staje się podstawą do ograniczania praw oraz wolności jednostki.

Kolejny artykuł, autorstwa Malwiny Ewy Kołodziejczak i zatytułowany „Uwarunkowania prawne cyberbezpieczeństwa w Republice Chińskiej (Tajwan)”, stanowi charakterystykę rozwiązań prawnych w zakresie cyberbezpieczeństwa, które zostały wdrożone w Republice Chińskiej (na Tajwanie). W swoim artykule badaczka poddała szczegółowej analizie tajwańską ustawę z 2018 r. o zarządzaniu cyberbezpieczeństwem. Autorka słusznie zauważyła, że przykład Tajwanu zasługuje na szerszą analizę z uwagi na częstotliwość ataków w cyberprzestrzeni oraz umiejętne diagnozowanie i zwalczanie występujących i przyszłych zagrożeń. Ogromnym atutem niniejszej publikacji jest to, że prezentowane w niej treści zostały opracowane na podstawie badań w trakcie pobytu na Tajwanie.

Autorką kolejnego rozdziału (pt. „Prawno-administracyjne podstawy cyberbezpieczeństwa w Japonii”) jest Agnieszka Brzostek, która w swojej publikacji przedstawiła podstawy prawne systemu cyberbezpieczeństwa w Japonii, a także wypracowane na ich podstawie rozwiązania administracyjne. Jak słusznie zauważyła badaczka, liczne ataki hakerskie na japońską administrację stały się asumptem do budowy złożonego systemu cyberbezpieczeństwa. Co więcej, A. Brzostek dokonała trafnej analizy, wskazując, że wszystkie wysiłki rządu w Japonii zostały skupione na stworzeniu zabezpieczeń, które pozwolą na bezpieczne przeprowadzenie Igrzysk Olimpijskich w Tokio (2021).

Kolejny rozdział monografii, zatytułowany „Przestępstwa przeciwko danym oraz systemom komputerowym w japońskim prawie karnym”, został przygotowany przez Filipa Radoniewicza z Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. W swoich badaniach autor słusznie zauważył, że w japońskim prawie karnym przestępstwa komputerowe skierowane przeciwko bezpieczeństwu danych oraz systemów informatycznych są uregulowane w szeregu aktów prawnych. W swojej publikacji F. Radoniewicz zaprezentował m.in. przepisy Kodeksu karnego Japonii (z 1907 r.), ustawy o zakazie

nieuprawnionego dostępu (1999) i ustawy o działalności telekomunikacyjnej (1984). W swoich rozważaniach badacz słusznie zauważył, że przepisy Japonii są zbliżone do przepisów europejskich, a jedynym wyjątkiem jest ustawa nr 128 o zakazie nieuprawnionego dostępu.

Autorem kolejnego rozdziału, dotyczącego Timoru Wschodniego („Timor Wschodni – 20 lat nadziei i rozczarowań”), jest Tadeusz Detyna. Badacz przedstawił historię Timoru Wschodniego, tj. państwa, które po ogłoszeniu niepodległości w 1975 r. niemal natychmiast zostało anektowane przez Indonezję i do 1999 r. (referendum niepodległościowe) było jedną z jej prowincji. Jak słusznie zauważył T. Detyna, w okresie okupacji Timoru Wschodniego przez Indonezję, na skutek represji politycznych i społecznych, życie mogło stracić nawet 200 tys. ludzi. Paradoksalnie, w tym czasie władze Indonezji dokonały licznych inwestycji na terenie całego państwa, których beneficjentem był m.in. Timor Wschodni (jako jedna z prowincji). W efekcie polityki rządowej znacznie upowszechniono i rozwinięto np. edukację, opiekę zdrowotną czy infrastrukturę. Jak podał T. Detyna, na skutek referendum niepodległościowego w 1999 r. w Timorze Wschodnim doszło do brutalnych represji, a sytuację polityczną i gospodarczą musiały ustabilizować siły pokojowe ONZ. Kraj odzyskał pełną niezależność i suwerenność w 2002 r., ale poziom życia jego mieszkańców jest znacznie niższy aniżeli wcześniej pod okupacją Indonezji.

Ostatnim artykułem recenzowanej monografii jest rozdział autorstwa Michała Bieleckiego pt. „Zbrodnia bez nazwy? O zasadności użycia terminu *ludobójstwo* w odniesieniu do indonezyjskich masowych mordów w latach 1965–1966”. W swoich rozważaniach badacz przedstawił pogląd, iż zbrodnie dokonane przez Indonezyjczyków powinny być określane terminem ludobójstwo, bowiem na skutek tamtych wydarzeń życie straciło ok. pół miliona ludzi. Sporym atutem artykułu jest m.in. to, że autor wskazał na rozmaite przyczyny, na podstawie których po tak długim czasie nie udało się jeszcze osiągnąć kompromisu co do nazewnictwa wydarzeń, jakie dokonały się w Indonezji w latach 1965–1966.

Należy zauważyć, że artykuły Michała Bieleckiego i Tadeusza Detyny stanowią swego rodzaju odrębną część publikacji, bowiem ich tematyka nie odnosi się do cyberbezpieczeństwa. Nie zmienia to jednak faktu, że obydwaj badacze poruszyli na tyle istotne kwestie (ponadto rzadko omawiane), że ich obecność w monografii jest ogromnym atutem.

Podsumowując, recenzowana monografia stanowi niezwykle ciekawy zbiór artykułów poruszających problematykę cyberbezpieczeństwa oraz innych zagrożeń na przykładzie wybranych państw azjatyckich. W swoich badaniach autorzy zwracają uwagę na szereg zagadnień aktualnych we współczesnym świecie, takich jak m.in.: rozwój sztucznej inteligencji, ograniczanie praw i wolności obywatelskich, wzrost znaczenia nowoczesnych technologii, uwarunkowania prawne dla cyberbezpieczeństwa czy przestępstwa przeciwko danym i systemom komputerowym. Aktualność tematu to nie jedyny atut monografii. Na uznanie zasługuje czytelny i zrozumiały język, dzięki czemu publikację można polecać nie tylko w kręgach akademickich, ale także wśród wszystkich osób zainteresowanych tematyką bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Co więcej, wnioski formułowane przez badaczy mogą stanowić faktyczne wskazówki dla osób odpowiedzialnych za realizację obrony w cyberprzestrzeni.

MGR DOMINIK BORATYN

Instytut Nauk o Polityce
Uniwersytet Rzeszowski
al. Rejtana 16c, 35-959 Rzeszów
dk.boratyn@gmail.com

Bibliografia

- Kościelecki, L., Magierski, M. (red.). (2019). *Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa. Audyt wewnętrzny i kontrola zarządcza w jednostkach zhierarchizowanych i administracji publicznej*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kozerawski, D.S. (2019). *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Polityka-Strategie-Interwencje*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kozerawski, D.S., Bazela, R.K. (red.). (2020). *Bezpieczeństwo państwa-wybrane problemy. Relacje międzynarodowe-polityka zbrojeniowa-potencjał obronny*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Koziej, S. (2011). Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja. *Bezpieczeństwo Narodowe*, 2(18), 19–39.
- Marszałek-Kawa, J. (red.). (2018). *Problemy bezpieczeństwa: perspektywy azjatyckie*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

- Marszałek-Kawa, J. (red.). (2019). *Państwo w obliczu współczesnych wyzwań. O cyberbezpieczeństwie i innych zagrożeniach na przykładzie wybranych państw azjatyckich*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Marszałek-Kawa, J., Bodio, T. (red.). (2016). *Polityka bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Marszałek-Kawa, J., Plecka, D., Hołub, A. (red.). (2018). *Social Security. Selected Aspects*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.